

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ НУК
Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін
ГОМЕЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Франциска Скорини
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
Миколаївська обласна організація

УКРАЇНА І БІЛОРУСЬ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

міжнародний науково-методичний семінар

23-24 травня 2019 р.

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін,
пр. Героїв України, 9*

МАТЕРІАЛИ СЕМІНАРУ

Миколаїв—2019

УДК 93:37.0:1(477)(476)

ОРГАНІЗАТОРИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут НУК
Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін
Гомельський державний університет
імені Франциска Скорини
Історичний факультет
Національна спілка краєзнавців України
Миколаївська обласна організація

Матеріали публікуються за оригіналами, які представлені авторами
Претензії щодо змісту та якості матеріалів не приймаються

Відповідальний за випуск:

М. О. Федоренко

Україна і Білорусь: історія та сучасність : матеріали міжнародного науково-методичного семінару, м. Миколаїв, 23-24 трав. 2019 р. – Миколаїв, 2019. 84 с.

В матеріалах міжнародного науково-методичного семінару висвітлюються наступні питання: 1) обговорення сучасного стану взаємовідносин України і Білорусі; 2) висвітлення спільної трагедії Українського і Білоруського народів під час Першої та Другої світових війн; 3) обговорення вузлових проблем сучасної української та білоруської історичної науки; 4) обмін результатами наукових досліджень, і їх популяризація серед молоді, громадськості, викладачів; 5) встановлення творчо-наукових і міжособистісних комунікацій серед дослідників і учасників семінару; 6) виявлення перспективних напрямів досліджень. Формування почуття регіонального патріотизму, гордості за свою «малу» Батьківщину та формування активної громадянської позиції серед молоді і студентства.

УДК 93:37.0:1(477)(476)

©Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2019

Багдана Хмяльніцкага 2 ліпеня 1657 г., уцёкі яго сына Юрыя Хмяльніцкага на правы бераг Дняпра пасля паражэння ад войскаў рускага ваяводы Рамаданоўскага і левабярэжнага гетмана Я. Сомкі ў 1662 г. і пострыг у манахі ў 1663 г. і інш. Калі ў першай частцы «Кроиники» галоўнымі крыніцамі былі старажытнарускія летапісы, у другой – Хроніка М. Стрыйкоўскага, летапіс Вялікага княства Літоўскага, то ў трэцяй пераважнымі крыніцамі былі «Гісторыя Еўрапейскай Сарматыі» Гваньіні і «Хроніка Польшчы» Марціна і Яўхіма Бельскіх.

Такім чынам, гістарычныя, публіцыстычныя і рэлігійныя творы ствараліся ў канкрэтных гістарычных умовах, якія патрабавалі этнічнага адасаблення, вызначалі грамадска-палітычныя і этнаканфесійныя супярэчнасці, адпавядалі

палітычным мэтам дзяржавы ці пэўнай сацыяльнай групы.

Спіс выкарыстаных крыніц і літаратуры

1. Лабынцев Ю., Щавинская Л. В лѣто... 1661. Москва, 2011. 56 с.
2. Семянчук А. А. Беларуская-літоўская летапісы і польскія хронікі: вучэбны дапам. Гродна : ГрДУ, 2000. 161 с.
3. Софонович Феодосій. Хроніка з літопісців старадавніх. Київ : Наук. думка, 1992. 336 с.
4. Patericon albo Żywoty śś. (1987). Oyców Pieczarskich... Silwestra Kossowa. W Syl'westr Kosov. Kijowie w drukami Ś. Lawry Pieczarskiej Roku 1635 (pp. 3-119). Volume IV. Cambridge, Mass.

УДК 159.922.4

Бобіна О. В.

Національний університет імені адмірала Макарова

(Миколаїв, Україна)

МЕНТАЛЬНІ РИСИ УКРАЇНЦІВ: БІЛОРУСЬКИЙ ПОГЛЯД І РОЗДУМИ УКРАЇНЦІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПРЕСИ)

Психічні процеси сприйняття і мислення базуються в тому числі, на принципі класифікації. Класифікація робить пізнання об'єктів більш зрозумілими, а це дозволяє орієнтуватись в оточуючому середовищі. Необхідність з'ясувати психічні риси тих чи інших народів пов'язана не лише з т. зв. пізнавальним інтересом, а і з необхідністю зрозуміти і з'ясувати різні темпи розвитку народів і країн, унікальні реакції на універсальні речі. Скажімо, різні європейські народи по особливому реагують на такі цінності як свобода, рівність, індивідуалізм, критичність мислення, хоча визнають їх необхідними в своєму житті. Східні суспільства по-різному сприймають патерналізм, колективізм, общинність, відповідальність. Взяти хоча б Індію, Китай, Росію.

Я думаю європейці почали вивчати «народний дух» кінці XVIII–XIX ст. через революції і завойовницькі походи Наполеона, через поширення революційних ідей, і здатність цих ідей змінювати хід історії. Історію терміну «дух народу» (а згодом «ментальність») можна порівняти з терміном середини XX ст. – «політична культура». Існує великий пласт «наукових» досліджень (а швидше міркування) з цього приводу, починаючи з

германської «школи психології народів» і до американської антропології і етнопсихології. Особлива тема психології (ментальності) народів – дослідження «загадочної рускої душі». В Росії ці дослідження діляться на дві групи, досить нерівнозначні. Перша група – серйозні, ґрунтовні, наукові дослідження «руско-московської» ментальності, ґрунтовні дослідження сусідів Росії. Друга група – роботи «а-ля Жириновський і Медінський» о «богоизбранном русском народе». Є праці українських дослідників про ментальність українців. Досліджується ментальність білорусів. Це такі роботи: Абдзіраловіч І. «Адвечным шляхам. Дасьледзіны беларускага сьветагляду». Мінск, 1993; Бабосов Е. М. «Идеология белорусского государства». 2004; «Беларусіка – Albaruthenica. Кн. 2. Фарміраванне і развіццё нацыянальнай самасвядомасці беларусаў». Мінск, 1993. Поштовхом до роздумів над цією темою стала визнання краху ідеї «о братстве народов», про кінець братерства між українцями і руськими-москвинами (росіянами). Це підштовхнуло до необхідності розібратись не лише з єдністю («единством»), а і з нашою різницею. Тим більше, що першою спробою була ще спроба

М. Костомарова (Основа, СПб., 1861, № 3, с. 33-80). А тут ще з'явилося кілька статей в поважній газеті. Так, сформувався ідея перевірити думки висловлені в газеті на живих, реальних, науковця з Білорусі. Першим текстом, з якого почалася робота, стало інтерв'ю українського журналіста з Дмитром Щигельським (ZN, № 7 (253), 27.02.16). В 2015 р. Дмитро приїхав з Нью-Йорка до України, в зону АТО, з місією військового лікаря-психолога. Д. Щигельський заявляє про те, що існують великі відмінності в ментальному складі білорусів і українців. Українці – темпераментні, емоційні, швидко «заводяться», але і швидко «відходять», на цій хвилі можуть багато чого пробачити, але треба просити пробачення. Білоруси, більш терплячі, спокійніші, менш емоційні, більш витримані, але насправді жорсткіші, ніж українці, довше пам'ятають і зберігають образу, можуть помститись в самий несподіваний час. У українців не існує поняття балансу – або зрада, або перемога, або любов, або ненависть, не вистачає системності і формалізованості, що більше притаманна білорусам. Відсутність такої системності дозволяє легко маніпулювати українським суспільством.

В березні 2016 р. з'явилась стаття Ігоря (Ігаря) Тишкевича «Як зрозуміти Україну. Погляд з іншого боку на особливості менталітету» (ZN, № 10, 25.03.2016). Автор виділяє такі риси українського національного характеру: 1) доброзичливі, емоційні, швидко реагують на навколишні події; 2) не поважають владу в принципі, не існує поваги до посади, поважають спритність тих хто «пробився» до влади; 3) не поважають норми, правила, більш того закони; 4) люди бажають змін за допомогою чарівної палички; 5) показна релігійність (74% при опитуваннях), адже доля віруючих, які відвідують церкву хоча б раз на тиждень не більше 15% (показники 2013 р.); 6) не висока мобільність населення; 7) українці більшою мірою тактики, здатні до швидкої дії і швидкої відповіді.

Як оцінюють себе самі українці? Хочу поділитись думками відомого українського

соціального психолога і громадського діяча Олега Покальчука. Пан Покальчук виділяє такі риси «українця маси»: 1) Вождизм, але особливий, не московсько-російський з його вірою в «монарха, отця народів, справедливого царя-батюшку, которого окружают плохие бояре», а козацько-охлократичний, з багнюкою на голові – не сподобається, можемо і вбити; 2) боротьба з інститутами, невизнання влади, що без сумніву є охлократичною рисою; 3) емоційність, яка нерідко переростає в скандальність, і не сприяє визнанню необхідної, важкої, щоденної праці. Разом з тим О. В. Покальчук йде далі. Він зазначає, що революції і війни формують нову ідентичність, самовизначення, новий локус контролю. Тому характерні риси українців продовжують формуватися. В такому випадку краще говорити про темперамент народів. Тобто те, що дане від природи, і що впливає на швидкість тих чи інших процесів.

Список використаних джерел та літератури

1. Белорус и украинец: найди восемь отличий. Колонка Александры Целуевской.
2. Каппелер А. Мазепинцы, малороссы, хохлы: украинцы в этнической иерархии Российской империи. *Россия–Украина: история взаимоотношений*. Москва, 1997.
3. Карпова К. Загадочный украинский менталитет: мифы, правда, история.
4. Лескинен М. Поляки и финны в российской науке второй половине XIX в.: другой сквозь призму идентичность. Москва, 2010.
5. Лицо русской национальности, или крах популярной расологии // *Центр Льва Гумилева*.
6. Оболенская С. Германия и немцы глазами русских (XIX век). Москва, 2000.
7. Украина и украинцы: образы, представления, стереотипы. *Русские и украинцы во взаимном общении и восприятии*. Москва, 2008.
8. Чернышева О. В. Шведы и русские. Образ соседа. Москва, 2009.